

Tiedepaneelien yhteinen kannanotto:

EU:n elpymispaketin varat vihreään siirtymään ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla

Suomi saa EU:n elpymisvaroja arviolta vajaa 3 miljardia euroa. Hyvin valituin toimin yhteiskunta voi yhtä aikaa ehkäistä ilmastonmuutosta ja luontokatoa sekä voimistaa kestävästä kehitystä. Ilmastopaneeli, Kestävyyspaneeli sekä Luontopaneeli suosittavat, että Suomen hallitus kohdistaa kaikki elpymispaketin varat vihreän siirtymän edistämiseen ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla.

Koko elpymispaketin edistettävä vihreää siirtymää

Kaikkien elpymispaketista rahoitettavien toimien tulee tukea vihreää siirtymää fossiilisista polttoaineista vapaaseen, ilmastokestävään ja luonnon monimuotoisuutta vaalivaan yhteiskuntaan. Näin edistetään myös yksityisten rahavirtojen kohdistumista vihreää siirtymää tukeviin investointeihin energian tuotannossa, teollisten prosessien uudistamisessa sekä innovatiivisten kierrätysratkaisujen edistämiseksi. On huolehdittava, että elpymisvälineellä rahoitettavista toimita vähintään 50 % vähentää ilmastopäästöjä välittömästi ja että toimet johtavat pitkäaikaisiin myönteisiin rakenteellisiin vaikutuksiin. Tulee myös varmistaa, että muutkaan elpymispaketista rahoitettavat toimet eivät vaikuta haitallisesti ilmastoon ja luontoon tai heikennä globaalia kestävästä kehitystä.

Ilmastotoimien ja luontopohjaisten ratkaisujen väliset yhteishyödyt tulee maksimoida

Elpymistoimia tulee kohdistaa teollisten toimien ohella myös luontopohjaisiin ratkaisuihin, jotka edistävät sekä ilmastokestävyttä että luonnon kokonaisuuskentymättömyyttä. Mikäli tämä ei ole mahdollista, tulee esimerkiksi maankäyttöön vaikuttavissa hankkeissa turvautua ekologiseen kompensaatioon, jolla paikallisesti luonnolle aiheutetut haitat hyvitetään ennallistamalla luontoa toisaalla.

Hyviä esimerkkejä ilmastokestävyttä ja luonnon kokonaisuuskentymättömyyttä edistävästä toimista:

- Turpeen käytön vähentyessä turpeennostoalueiden ja usein erityisesti ravinteikkaiden, ojitettujen soiden ennallistaminen tuo ilmastohyötyjä, vahvistaa suoluonnon monimuotoisuutta, ja mahdollistaa uutta työtä myös turveyrittäjille.
- Metsien hiilinieluja ja –varastojen pysyvyyttä vahvistavien kannustimien luominen edistäisi yhtä aikaa kestävästä puun tuotantoa, ilmastonmuutoksen torjuntaa ja luonnon monimuotoisuutta.
- Sopivilla viljelytoimilla voidaan lisätä kivennäismaihin sitoutuvaa hiiltä ja luonnon monimuotoisuutta.
- Monet vesiensuojelutoimet parantavat sekä luonnon tilaa että vähentävät ilmastokuormitusta. Esimerkiksi peltojen kipsikäsittely vähentää fosforin ohella hiilen huuhtoutumista vesiin ja ylläpitää peltomaan hiilivarausta.

Vihreä siirtymä

Vihreä siirtymä on yhteiskunnan rakennemuutos, jolla vähennetään yhteiskunnan riippuvuutta ympäristölle ja ilmastolle haitallisista toiminnoista, infrastruktuurista ja normeista.

Kestävä kehitys

Oikeudenmukainen ja ympäristöllisesti kestävä hyvinvointi kaikille asetetaan kaiken suunnittelun, budjetoinnin ja päätöksenteon tavoitteeksi. Hyvinvoinnin edellytysten on myös siirryttävä sukupolvelta toiselle

Sosiaalinen kestävyys

Huolehditään ihmisarvojen toteutumisesta ja ihmisten vaikutusmahdollisuuksista päätöksentekoon.

Luontopohjaiset ratkaisut

Yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisuja, jotka pohjautuvat luontoon ja ekosysteemipalveluihin. Niillä edistetään taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestäviä ratkaisuja, jotka vaikuttavat laajassa mitassa pit-

Kokonaisuuskentymättömyys

Tavoitteena ja reunaehtona on oltava luontokadon pysäyttäminen. Se voidaan saavuttaa välttämällä luontohaitan aiheuttamista ja hyvittämällä aiheutuneet haitat toisaalla.

Sosiaalinen oikeudenmukaisuus, koulutus ja tutkimus vihreän siirtymän mahdollistajina

Vihreä rakennemuutos kohtelee ihmisiä ja yrityksiä eri tavoin. Aktiivisella julkisella politiikalla tulee huolehtia muutoksen sosiaalisesta kestävydestä ja oikeudenmukaisuudesta, mikä edellyttää paitsi taloudellista tukea myös ihmisten vaikutusmahdollisuuksien ja osallisuuden huomioimista päätöksenteossa. Tarvitaan paitsi sektorikohtaisia myös sektorirajoja rikkovia tarkasteluja, jotta tukitoimet voidaan kohdistaa muuttuvien alojen työntekijöiden uudelleen koulutukseen ja uusien työpaikkojen luomiseen. Panostukset uutta luovaan oppimiseen sekä kansainvälinen tiedeyhteistyö ja uudet kumppanuusmallit yritysten ja tutkimusorganisaatioiden välillä korostuvat vihreän siirtymän mahdollistajana. Ammatillisen koulutuksen uudistaminen sekä ammattikoulujen, korkeakoulujen ja yliopistojen rahoituksen lisääminen ilmastonmuutokseen, luontokatoon ja kestävyysmurrokseen liittyvillä aloilla on pitkällä aikavälillä paras keino edistää vihreää siirtymää sekä kiertotaloutta. Täydennyskoulutus ja jatkuvan oppimisen mahdollistaminen jo työelämässä oleville tuovat tarvittavia taitoja välittömästi yhteiskunnan käyttöön.

Vihreää siirtymää edistävien tukitoimien vaikuttavuutta on seurattava

Vihreää siirtymää edistävien toimien vaikuttavuuden seuranta ja kehitystä kuvaavien mittareiden valinta ja hyödyntäminen päätöksenteossa ovat keskeisiä oikeasuuntaisen kehityksen varmistamiseksi. On erityisesti seurattava, että tuetut toimet ovat ei merkittävää haittaa -periaatteen mukaisia ja aidosti pienentävät ilmasto- ja luontohaittoja.

Lisätietoja:

Eeva Furman

eeva.furman@syke.fi

Puheenjohtaja, Kestävyyspaneeli

Janne Kotiaho

janne.kotiaho@jyu.fi

Puheenjohtaja, Luontopaneeli

Markku Ollikainen

markku.ollikainen@helsinki.fi

Puheenjohtaja, Ilmastopaneeli

Sosiaalinen oikeudenmukaisuus

Huomioidaan, pyritään minimoimaan ja tarvittaessa kompensoidaan sosioekonomisesti haitallisia vaikutuksia niin, ettei kukaan joudu kohtuuttomasti kärsimään. Huolehditaan ihmisten vaikutusmahdollisuuksista ja osallisuudesta päätöksenteossa.

Ei merkittävää haittaa

EU:n elpymisrahoituksen periaatteen mukaan investointi tai uudistus ei saa aiheuttaa merkittävää haittaa ympäristötavoitteille, kuten ilmastonmuutoksen hillinnälle, sopeutumiselle tai monimuotoisuuden suojelulle.

Tiedepaneelien aiheeseen liittyviä julkaisuja

Kestävyyspaneeli 2020: Kuusi polkua kestävyteen: evästyksen systemisen kestävyysmurroksen edistämiseksi Suomessa <https://www.kestavuuspaneeli.fi/2020/02/14/kuusi-polkua-kestavyteen-evastykset-systeemisen-kestavyysmurroksen-edistamiseksi-suomessa/>

Luontopaneeli: Luontopaneelin kannanotto 1/2021: Luonnon monimuotoisuus ja vihreä elvytys. www.luontopaneeli.fi

Ilmastopaneelin raportti 1/2020: Ilmastotoimien sosiaalinen hyväksyttävyys https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2020/01/Ilmastopaneeli_sosiaalinen_hyv%C3%A4ksytt%C3%A4vyys_FINAL.pdf